

В. Зима

**ТВОРИ ДЛЯ КЛАРНЕТА ЙОРГА ВІДМАНА — ХРЕСТОМАТІЯ
СУЧАСНОГО ВИКОНАВЦЯ**

V. Zyma

**CLARINET PIECES BY JÖRG WIDMANN
AS AN ANTHOLOGY FOR THE MODERN PERFORMER**

У XXI ст. тембр кларнета знаходить своє застосування в безлічі творів різноманітних жанрів. Цей інструмент застосовується в оркестровій музиці, ансамблях духових та мультиінструментальних складах. У кельтській фольклорній традиції та у деяких країнах Близького Сходу кларнет може долучитися до народних ансамблів. Одним із беззаперечних фаворитів кларнет є у джазовій сфері, де застосовується як соло, так і у складі бігбенду. Кларнетист Бенні Гудмен й донині вважається легендою кларнетового джазу. У деяких композиціях рок-музики кларнет вносить унікальні звучання. Усі перелічені аспекти є підтвердженням гнучкості та універсальності інструмента у світі музики.

Зважаючи на широкий спектр сфер побутування кларнета, сучасним виконавцям доводиться не лише володіти сталими техніками, але й опанувати інноваційні прийоми задля збагачення виконавської експресії.

Протягом декількох століть існування інструмента кларнетисти-виконавці докладали зусиль для досягнення нових звучань, допомагаючи майстрам змінювати конструкцію, або винаходячи нові способи звукодобування. Першопрохідцями у XVIII ст. стали австрійський кларнетист Антон Пауль Штадлер, якому присвячені найвідоміші кларнетові твори Вольфганга Амадея Моцарта (Квінтет для кларнета К 581 та Концерт для кларнета з оркестром К 622); француз Жан-Ксав'є Лефевр та німець Іван Мюллер, які запропонували нові модифікації інструмента. А от Гіацинт Клозе, Луї-Огюст Бюффе з однієї сторони та Карл Берман, Оскар Елер — з іншої, дали кларнету можливість розвиватися двома шляхами.

Кларнетисти сьогодення — Мартін Фрост, Алессандро Карбонаре, Корадо Гюфреді, Паоло Бельтраміні, Ніколя Бальдеру, Магнус Гольмандер — поєднують у своїх концертних програмах опуси класико-романтичної доби із творами, що насичені експериментальними прийомами гри. Та є кларнетист, який не лише відтворює композиції інших авторів, але й створює власні, які випробовують виконавця та його інструмент на міцність.

Йорг Відман — німецький композитор і кларнетист, який переосмислив можливість свого інструмента та розширив репертуар сучасного виконавця. Майбутній композитор, кларнетист та диригент народився 1973 р. у Мюнхені та розпочав своє навчання у Герда Штарке в рідному місті, згодом продовжив вивчати гру на кларнеті в Чарльза Найдека у Джульєрдській школі в Нью-Йорку. Тяжіння до імпровізації та творення музики привели одинадцятирічного Йорга до Кея Вестермана у клас композиції.

Сфера впливу Йорга Відмана як плідного композитора на жанри музичного мистецтва дуже широка, проте значний інтерес, як стверджує митець, викликає в нього камерна музика. У цьому сегменті справжніми перлинами вважаються *Klarinettenquintett* (Квінтет для кларнета зі струнним квартетом), у якому Й. Відман використовує звичні для його творів мультифоніки та фрулато, а також глісандо та прийом пропускання повітря через інструмент без висоти звуку. У тріо *“Es war*

einmal...» (з нім. «Одного разу...») до вище згаданих технік додаються чвертьтони та мікротони (наприклад, 1/3 тону). Мультифоніки, фрулато та глісандо також використані у Квінтеті для гобоя, кларнета, валторни, фагота і фортепіано, у *“Fieberphantasie”* (з нім. «Несамовита фантазія» або «Шалена фантазія») для бас-кларнета, струнного квартету та фортепіано, а також у «Баварсько-вавилонському марші» (нім. *“Bayerisch-babylonische Marsch”*) із циклу «Циркові танці», який є сміливою пародією на «Баварський марш дефіляд» військового музиканта Адольфа Шерцера.

У п'єсах для кларнета і фортепіано *“Fünf Bruchstücke”* (нім. «П'ять фрагментів» чи «П'ять осколків») Й. Відман використовує як звуковий ефект шум від натискання клапанів. У «Легких етюдах» (нім. *“Lichtstudie I-VI”*) для скрипки, альту, акордеона, кларнета і оркестру складним завданням для виконавця стануть мікротони (наприклад, 1/3 чи 2/3 тона), гра вказаних нот «повітрям» без вібрування тростини або ж спів через інструмент звуками «і» та «у», і нарешті останньою перепоною стане слеп.

Йорг Відман перетворює традиційні техніки на прийоми, що використовуються лише заради виразного ефекту, саме так у *“Sphinxensprüche und Rätselkanons”* (з нім. «Заклинання Сфінкса та канони загадок») для кларнета, сопрано і фортепіано використане подвійне стакато. Відман-кларнетист багато виступає країнами світу, тому розширює репертуар творами для виконання соло та з оркестром. Шукачам «пригод» у світі технічних та звукових можливостей кларнета будуть цікаві композиції для кларнета з оркестром *«Echo-Fragmente»* (нім. «Уламки відлуння») або для кларнета соло *«Drei Schattentaenze»* (нім. «Три танці з тінями»). Серед найвідоміших творів митця — Фантазія для кларнета соло та Елегія для кларнета з оркестром.

Кларнетове мистецтво сьогодення вимагає від виконавців не зупинятися на традиційних способах звукодобування. Композиторський доробок та виконавське мистецтво (записи сольних виступів, з оркестром і в ансамблі з відомими колегами) Йорга Відмана можуть служити кларнетисту-початківцю настільною книгою, вичерпним посібником з розширеної сучасної техніки гри на кларнеті.

С. Юрова

**«МЕБЛЕВА МУЗИКА» ЕРИКА САТІ
ЯК ДЕТЕРМІНАЦІЯ СУЧАСНОЇ ФОНОВОЇ МУЗИКИ**

S. Yurova

**“THE FURNITURE MUSIC” BY ERIK SATIE
AS A DETERMINATION OF MODERN BACKGROUND MUSIC**

Сьогодні одним із найпопулярніших музичних стилів Франції (як і в усьому світі) є «легке слухання» (також відоме як “ambient”, “new age”) — це нова трансформація фонові музики, яку створював Ерік Саті ще сто років тому. У своїй творчості композитор намагався зробити музику повсякденною та декоративною, звільненою від хибної експресії, звучання та значення. Його пристрасть до повсякденності проявлялася у використанні жанрових моделей хоралу, ноктюрну, вальсу, сарабанди, прелюду, кадрили тощо. У подальшому саме такий жанровий принцип надихав Е. Саті на створення фонові музики.